

Gaflette kalan dünya tarlasını bedava arsa bilir.

GAFLET İÇİNDE YAŞAMAK

BU BÖLÜMDE:

- Gâfil geçirme fırsatı
- Gümân tedbir ile yaşamak

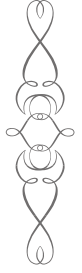

(*) Bu deyimler ve tabirler İbrahim AKGÜN'ün "Söz İncileri" isimli çalışmasından alınmıştır.

© HER HAKKI MAHFUZDUR. BURADA YER ALAN BİLGİLER KAYNAK BELİRTİLMEYEN KULLANILAMAZ, KİŞİSEL İHTİYAÇ DIŞINDA VEYA TİCARİ MAKSATLARLA KULLANILAMAZ, TEK VEYA BİRLEŞTİRİLEREK ÇOĞALTILIP DAĞITILAMAZ, PARAYLA SATILAMAZ.

(Kaynak: AKGÜN, İbrahim; Söz İncileri. (Osmanlı Şiirinden Seçmeler)Osmanlı Düşüncesinden Seçmeler-1. Kurtuba Yayınları. 496 sayfa. Ankara, 2010.)

(Ayrıca bakınız: Dünya hayatımız; Hayali varlıklar)

Gâfil geçirme fırsatı

354. Âkil odur ki geçer eyyâmı hüsn-i hâlle
Eylemez sermest kendin neş'e-i ikbâlle
Leskoççalı Galib

Akıllı kimse günlerini iyi hallerle (iyi ve faydalı işler yaparak) geçirir; (derdi ve sıkıntısı yok diye) talihim iyi diye gününü gün etme sarhoşluğuyla başı dönüp dolaşmaz.

355. Bir gemi deryada bocalar gibi
Geçirdim günümü gaflet içinde
Aşık Veysel

356. Bu rütbe olur olursa gaflet
Şeyh Galib

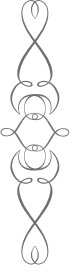
Gaflet olursa, (ancak) bu kadar olur...

357. Devr sermest-i şarâb-ı gaflet etmiş âlemi
Bunca sermestün temâşasına bir bûşyâr yoh
Fuzûlî

Zaman, herkesi gaflet şarabının sarhoşu yapmış; bu kadar sarhoşu seyredip ibret alacak kimse de kalmamış.

"Tasavvufî bakımdan gaflet şarabı ile sarhoş olanlar, kesret içinde kalanlar, kesrete aldananlar demektir. Bunları aldatan dünya, dünya ilişkileri, dünya nimetleridir. Şarap sözü

mecazen kullanılmıştır. Beyitte, bu kadar gaflet sarhoşunu, gaflet uykusuna dalıp kendinden geçeni ibretle seyredip kendini bu uykudan kurtaracak, yani kesreti bırakıp vahdeti arayacak kimse kalmamış deniyor." (İpekten; Fuzûlî, 157)

358. *Dîde-i candan sübat-ı gafleti def'et*
Nergisî

Gönül gözünden gaflet uykusunu def et.

359. *Ey altmışına sâl-i hayatın eren âdem;*
Altmış senelik ömrün, elinde nesi kaldı?
Tahir'ül Mevlevî

Ey altmış senelik ömrünü bitiren insan, (yiyerek bitirdiğin o) altmış senelik ömürden ne kaldı elinde? (Kıt'anın tamamı ve açıklama için 268 no'lu Beyite bakınız)

360. *Gâfil geçirme fırsatı kim bâğ-ı âlemün*
Gül devri gibi devleti nâ-pâydâdur
Bâkî

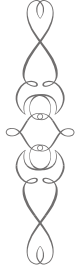
Eline geçen fırsatları düşüncesizce kullanma, boşa harcam; çünkü dünya bahçesinin güzelliği, mutluluğu, gül devri gibidir, sürekli değildir, çabuk geçer. (Onun için o "gül devrinde" biraz gül topla da, diğer zamanlarda topladıkların işine yarasin.)

361. *Gafletle etme ömrü azizi havâya sarf*
İykaz eyle kendini hâb-ü hâyalden
Ali Ruhi

Aziz olan ömrünü gaflet içinde yaşayarak havaya savurma; ikaz eyle, kurtar kendini gaflet uykusu içinde yaşamaktan.

362. *Gaflet uykusundan yatır uyanmaz*
Can gözü kapalı gâfilân çoktur
Hüdâyî

Gaflet uykusuna yatmış da uyanmaz/uyanamaz; can gözü kapalı gafiller çoktur.

363. Geçdi ömrün gaflet ile sûfi Hakk'ı bilmedün
Sun'ullâh-ı Gaybî

Ey sufi; (sufilikten amacın Hakk'ı bilmektir ama) ömrün gaflet içinde geçti, aradığını bilemedin ve bulamadın.

364. Göz açıp uyanmayanlar
Şöyle gaflet bastı gider
Yûnus Emre

Ne derin uykudur gaflet uykusu!.. Kaç perdenin arkasında, kaç yorganın altında ve kaç zarın içinde uyur insan? Kırk sene, altmış sene dolaşiyor avare, kim olduğunu bilmeden. Tahir Olgun diyor ya:

Ey altmışına sâl-i hayatın eren âdem;
Altmış senelik ömrün, elinde nesi kaldı?
Ve Niyazî-i Mısrî der ki:

Açagör can gözün kim bî-basar nâdânı neylerler.

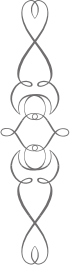
Bu ne derin kuyudur düştüğü Âdemoğlu'nun... Ne uzun gecedir!...

365. Halkı medhûş eylemiş hâb-ı şeb-i tûl-i emel
Subh tahkiki alâmâtına bir bîdâr yoh
Fuzûlî

Halk, uzun bir gecenin karanlığında, dünya emelleri peşinde koşarken, şaşırmış, bitkin düşmüş; sabahın işaretlerini gözleyip haber verecek bir uyanık da kalmamış ki. (Fuzûlî, "sabahın alametleri" ile hem bir uyanışı, hem de Kıyamet Gününü haber verecek "uykusuz kalanları" arıyor!)

366. Havfla gafletten uyanageldim
Çankırlı Talât

Ah gaflet, ah gaflet! Modern mantığımızda karşılığı bile olmayan bu karanlığı nasıl fark edip içinden çıkmalı? Ya “havf”ın bugünkü mantığımızdaki yeri ve dilimizdeki karşılığı ne?

367. *İbadet namına dalgın oturma*
Rıza Tevfik

368. *İbret gözünde niceye dek gaflet uykusu*
Yetmez mi sana vakîâ-i şâh-ı şîr-ceng
Bâkî

İbret gözünde bu gaflet uykusu ne zamana kadar sürecek? Aslanpençeli padişahın başına gelen hal ibret alman için sana yetmez mi?

369. *Kimin hem pister-i illet kimin hem-hâbe-i sıhhat*
Kimin etmiş re'âya kimisin şâh-ı cihân ârâ
Nâbi

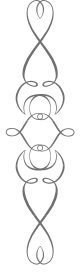
(Allah) kimi insanı hastalıkla yatağa düşürmüş, kimini sıhhat uykusuna salmış; kimini sıradan biri, kimini de cihanı süsleyen sultan etmiştir.

370. *Müft mesken sanır cihanı kişi*
Nakd-i ömrün verir kirâ yerine
Bursalı Abdi Çelebi

İnsan, dünyayı bedâva yaşanacak bir yer sanır (ama farkında değildir) kira yerine, (nakit olarak öder gibi) kendi ömrü ile öder bedelini.

Dünyada yaşanan her anın bedeli peşin olarak, saniyesi saniyesine alınır ama insan bunun farkında değildir. İslam düşüncesi, dünya hayatının insana verilen ömür sermayesinden alınan “nefes sayısınca” geri alındığını insan idrakine kazandırmıştır. Bu dünyada, sana tahsis edilen “nefes sayısınca” yaşarsın ve yaşadığın her an (her nefes) İlahi sayaç tarafından peşin olarak hesabından düşülür. Ömrünü dilediğin yer-

de geçirebilirsin. Ama yaşadığının sayılmayacağı bir an veya hiçbir yer yoktur. İster mağarada ol, istersen sarayda.

Ne var ki, bu sadece nicelik hesabıdır. İnsana verilen ömrün bir de nitelik tarafı ve onun hesabı var: İyilik veya insana fayda için çalışmak varken, hayatı boşa geçirmek veya zarar etmek var... Onun da bedeli bazen bu dünyada alınır ama kesin hesap ahiret gününde: Herkes yaptığı iyilik ve kötülüğün karşılığını o gün öder.

371. *Ömrüm uygunsuz ve düzensiz işlerde boşa geçti. Yazık!
Hiçbir vakit yarının yüzünü aklıma getirmiyorum. Yazık
Mevlânâ Halidi Bağdâdî*

Zaten bütün mesele bugünümüzü yarını düşünerek yaşamak değil mi? Hani, kimimiz “yarın” yokmuş gibi davranır, kimimiz de o “yarın” hiç gelmeyecekmiş gibi yapar. Her geleceğin yakın olduğunu (küllü atın karip) demeden. Kimimiz de, gelecek korkusu içinde mal ve mülk yığarak yaşar ve kendisine verilen kısacık bir ömrü boşa harcar. Bu dünyaya mal toplamaya gönderilmiş memur gibi.²⁷

372. *Şimdi uyuyanlar o zamânda uyanırlar
Bir subha resîde olur âhir şeb-i âlem
Ziya Paşa*

Bir sabaha erişir elbette bu âlemi örten gece; şimdi, bu karanlık gecede uyuyanlar (cehalet ve gaflet içinde yaşayanlar) o sabahın aydınlığı ile uyanırlar.

Ziya Paşa, insanın idrak etmekten yana, dünyadaki halini anlatan meşhur Hadis-i Şerif'e işaret ediyor; **İnsanlar uyku-
dadır, ölünce uyanırlar!**

373. *Uyan ey gözlerim gafletten uyan
Uyan uykusu çok gözlerim uyan
Azrail'in kastı canadır inan
Sultan Dördüncü Murad*

27 Umr şod der kâr-i nâhemvâr-i ber bâd ey dirîğ/ Hiç rûzî rûy-i ferdâ nâverem yâd ey dirîğ

Şair, kendi gözlerini şahit tutarak kendisini uyarıyor, ikaz ediyor ve ikazı şiddetli: Uyan ey (gözleri gaflet uykusundaki Sultan Murad!), canına kastedecekler, uyan! İkaz, uykulardan bir uykudan uyandırma uyarısı! Belki, “kalk” diyor şair, “Azrail gelmeden iki rekât namaz kıl, tövbe istiğfar et!” Hangi uykudan uyandırmak istiyor kendisini Sultan, kim bilir: Belki bir gece yarısı uykusundan, belki de, bazen bütün bir ömür devam eden gaflet uykusundan!

374. *Yâ Rab, beni sen bu hâbdan bidâr et
Mest-i mey-i gaflet olmuşam hüsyâr et
Hâletî*

Gaflet şarabının sarhoşu olup (uykuya dalmışım); ya Rab, sen beni bu uykudan uyandır.

Gümân tedbir ile yaşamak

375. *Dün ü gün geçürüb bişürmedün iş
Gümân tedbir ile kaldı yaz u kış
Yûnus Emre*

Oyalandın, hiçbir iş yapmadan dünü de bugünü de geçirdin; yalan tedbirlerle yazı da bitirdin, kışı da.

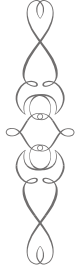
376. *Gülelim oynayalım kâm alalım dünyadan
Nedîm*

Gülelim, oynayalım, muradımızı alalım bu dünyadan.

Neredeyse her devrin, her hâlin bir şairi var. Osmanlının zevk ve eğlence dönemi olan Lale Devri denince de Nedim akla gelir. Kimileri dünyanın renklerine, zevklerine aldanmamak ve insanları gaflet uykusundan uyandırmak için çaba harcarken, Nedim de dünyadan zevk alma, gününü gün etme felsefesinin başta gelen temsilcilerinden; yukarıdaki mısra da, Nedim’i Nedim yapan mısralardan biridir.

1681-1730 yılları arasında yaşamış Nedim, “gülüp eğlenmeyi” ve “dünyadan kâm almayı” hayatın neredeyse gayesi

olarak bilirken, onunla aynı zamanda yaşamış olan Erzurumlu İbrahim Hakkı (1703–1780) da şunu söylüyor:

Kendim bilip kâim almışam vehm ü hayâli neyelerem.

377. İç bâde güzel sev var ise akl u şu'ûrun
Dünyâ var imiş yâ ki yoğ olmuş ne umûrun
Ziya Paşa

Aklın ve şuurun varsa içki iç, güzel sev; dünya varmış, yokmuş umurunda olmasın!

378. Vuslat günü hoş hoş eyleyip iş
Akşamını eylemezdi derpiş
Şeyh Galib

Bir arada oldukları gün, güzel güzel yiyip içip eğleniyordu. Bunun bir akşamının olabileceğini hiç aklına getirmiyordu.

